

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE POSREDNO TVORNO SODELUJE S SVETOM EVROPE

EVROPSKO LETO VARSTVA NARAVE

Več kot 40 evropskih držav aktivno sodeluje v Evropskem letu varovanja narave, ki so ga letos proglasili na pobudo ministrskega komiteja Sveta Evrope. Od Atlantskega oceana do uralskih gor, od Laponske do sredozemskih otokov so na stari celini območja, ki jih je treba nasploh ali še bolje zavarovati: območja vodá in gozdov, polj in podzemlja, mestnih in drugače posejlenih površin, turistične in rekreacijske predele, območja, namenjena prometu, predele, ki jih ima v posesti ali ki jih izrablja vojska, ali pa demilitarizirane cone. Svet Evrope, organizacija, ki zdaj združuje več kot 30 držav članic, je leta 1970 razglasila prvo Evropsko leto varstva narave. To je bila priložnost, da so organizatorji v širšem merilu opozorili na ogrožanje narave ter pričevali ljudi o resnosti in nujnosti tega problema. Evropsko leto varstva narave je bilo takrat zelo odmevno tudi v Sloveniji: med drugim je izšla Zelena knjiga o ogroženosti okolja v Sloveniji, prvi temeljit in celovit pregled stanja narave in posledic onesnaženosti za živi svet, sprejeli so zakon o varstvu narave, ustanovili Društvo za varstvo okolja Slovenije ter seveda pripravili celo vrsto prireditev in publikacij, ki so tudi v Sloveniji utrdile spoznanje o nujnosti varstva narave in okolja.

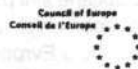
ZAPOR ZARADI RUVANJA PLANIK

Petindvajset let pozneje je Svet Evrope letos drugič razglasil Evropsko leto varstva narave. Okoliščine so zdaj nekoliko drugačne kot pred četrtoletja. Evropa se združuje, prepreke med vzhodom in zahodom so izginile, premostiti pa je treba razlike v miselnosti, načinu dela, na ekonomskem in socialnem področju. Spremembe so tudi na področju varstva narave. Zdaj ni več osnovni problem spodbuditi dejavnosti, ampak usklajevati vsa gibanja in organizacije, tako vladne kot nevladne, da bodo učinkovito usmerjene v skupni cilj — ohranitev narave.

V evropskem letu varstva narave so in bodo slovenske vladne in nevladne organizacije, med njimi tudi Planinska zveza Slovenije, pripravile vrsto projektov in dejavnosti, ki jih vodi ali usklajuje Slovenski organizacijski komitee za Evropsko leto varstva narave pod vodstvom **mag. Radovana Tavzesa** (v slovenskem komiteju pa je član tudi predstavnik PZS **Igor Maher**, sicer predsednik njene Komisije za varstvo gorske narave). Vsebinski poudarek programa v tem letu je na varstvu narave zunaj zavarovanih območij, čeprav je zaradi njihovega skromnega obsega v Sloveniji potrebno najprej razširiti mrežo zavarovanih predelov. Kot je v lepi publikaciji Varstvo narave na Slovenskem, ki je izšla ob razstavi z enakim naslovom v Cekinovem gradu v Ljubljani konec februarja in v začetku marca letos, zapisal njen urednik **Marko Aljančič**, »je zdaj v Sloveniji zavarovanih komaj osem odstotkov ozemlja, kar je precej pod evropskim povprečjem. Nemčija ima zavarovanih kar 30 odstotkov državnega ozemlja (Kitajska, na primer, komaj dva odstotka) ...«

Znak Evropskega leta varstva narave, ki ga je mogoče videti v malone vseh državah stare celine

Razstava v Cekinovem gradu je bila prva velika prireditev ob Evropskem letu varstva narave v Sloveniji izmed predvidenih 152 projektov ob tem evropskem naravovarstvenem dogodku, katerih nosilci so v naši državi šest ministrstev, 16 nevladnih organizacij in dve instituciji, Cerkev in TV Slovenija. Pomemben dogodek v tej zvezi je že omenjena publikacija, natisnjena na 88 straneh, lepa barvna brošura, v kateri so v besedi in sliki predstavljeni najpomembnejši »predstavniki« zavarovane ali ogrožene nežive in žive narave v Sloveniji. Ob vsem drugem je v reviji pogosto omenjen in opisovan slovenski gorski svet, vsaj enkrat pa tudi Planinski vestnik: potem ko sta bili na ozemlju Kranjske leta 1898 zavarovani prvi rastlini pri nas, planika in kraljeva roža (Blagajev volčin), je že leto dni pozneje »Planinski vestnik poročal o prvi (in še do danes verjetno izjemni) kazni zaradi kršenja zakona: Radi ruvanja planik je bil kaznovan, menda na Kranjskem prvi, **Janez Rekar** po domače »Roža in Jaga« iz Mojstrane. Okrajno glavarstvo radovljiško ga je obsodilo na šest ur zapora.«

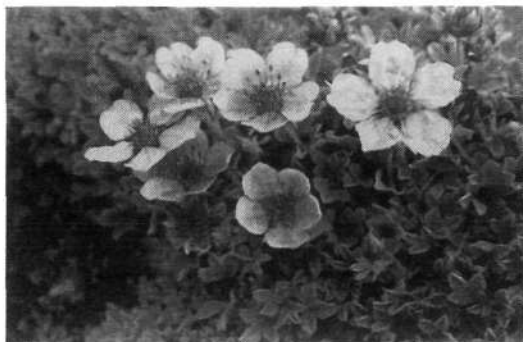
NA POBUDO SPD ZAVAROVANI ROŽI

V katalogu k razstavi je omenjena tudi slovenska planinska organizacija, ki je imela prva desetletja po ustanovitvi na Slovenskem bistveno večji vpliv, kot ga ima zdaj. Slovensko planinsko društvo je prav kmalu po ustanovitvi začelo opozarjati na nevarnost, da »preti najkrasnejši cvetki naših planin, to je planiki, sčasoma popolno izmrje, ker dobička željni domačini in tudi tujci pohajajo naše planine in nabero po cele koše planik, večinoma seveda s koreninami, katere potem za drag denar letoviščnikom in raznim društvom prodajajo... Če se bo pustilo vse to še nadalje, tedaj se pač sme trditi, da sčasoma o planikah na Kranjskem ne bo niti govora več.« Opozorili so tudi na ogroženost Blagajevoga volčina: »Na Kranjskem se nahaja dalje, in

sicer v Polhovgraških dolomitih, še neka druga redka cvetka, ki je istotako v nevarnosti, da se sčasoma uniči. Ta cvetka je 'kraljeva roža' (Daphna Blagayana)... Tudi ta kras naše zemlje je vreden, da ga štiti poseben zakon.«

Kot piše v publikaciji ob razstavi v prispevku, ki sta ga napisala **Nada Praprotnik** in **Peter Skoberne**, je »Slovensko planinsko društvo podalo deželnemu odboru obširno poročilo o svojih opazovanjih... Odbor SPD je mnenja, da bi se tej nevarnosti vsaj nekoliko izognilo, če bi poseben zakon vzel v varstvo te cvetke naših planin.« Na to pobudo je Deželni zbor za Kranjsko v letu 1898 sprejel Zakon veljaven za vojvodino Kranjsko, o varstvu planik in kraljeve rože«.

Kdor bi želel zvedeti, kaj je v Sloveniji v naravi zavarovano in kaj bi še moralo biti in kako je naša država vključena v Evropsko leto varstva narave, bi moral prelistati publikacijo, ki jo je Prirodoslovni muzej Slovenije izdal ob razstavi v Cekinovem gradu (razstava pa se iz Ljubljane seli po državi). **Stane Peterlin** piše o Znameniti spomenici iz leta 1920 in njeni dediščini, **Marko Aljančič** o Evropskem letu varstva narave 1995 in Sloveniji, **Branka Hlad** o Spomenici in varstvu nežive narave, **Nada Praprotnik** in **Peter Skoberne** Od kraljeve rože in planike do Rdečega seznama (redkih in ogroženih rastlin), **Janez Gregori** o Ogroženosti živalstva v Sloveniji in prizadevanjih za njegovo varstvo, **Peter Skoberne** o Zavarovanih območjih na Slo-

Triglavskaya roža

Foto: Peter Skoberne

venskem in o Poklicni dejavnosti varstva narave v Sloveniji, **Jana Vidic** pa o Mednarodnih konvencijah s področja varstva narave.

DEKLARACIJA OB LETU VARSTVA

V publikaciji je v celoti natisnjena tudi Deklaracija o sodelovanju Slovenije s Svetom Evrope pri Evropskem letu varstva narave 1995. Takole piše v Deklaraciji:

»Republika Slovenija, ki se zaveda izrednega pomena varstva narave in s tem ohranitve biološke raznovrstnosti ter krajinske pestrosti Evrope, ki si prizadeva, da Evropsko leto varstva narave 1995 ne bo samo enkratna akcija, temveč spodbuda za trajno in uspešno varstvo narave nad vsemi državami Evrope, je ustanovila Slovenski organizacijski komite za Evropsko leto varstva narave 1995 in sprejela program aktivnosti za to leto ter se s tem z vso odgovornostjo vključuje v program Sveta Evrope za Evropsko leto varstva narave 1995 in želi po svojih najboljših močeh tvorno sodelovati pri doseganju skupnih ciljev na področju varstva narave.«

V publikaciji, na naslovni strani katere je fotografija Blagajevoga volčina, je veliko barvnih fotografij iz gorskega sveta, fotografij gorske žive in nežive narave, ker je pač ogromen odstotek slovenske narave gorske. Direktor Prirodoslovnega muzeja Slovenije **Matija Gogala** piše v uvodu k tej knjigi med drugim tudi tole:

»Osebnost sem prepričan, da izleta ali sprehoda na slovenske vršace, v samoto sredogorskih gozdov, v obmurske loge, v kočevske pragozdove, na cvetoče kraške travnike, v tišino podzemskih prostorov ali med dišave sredozemskega rastlinstva nekje v Slovenski Istri ali celo v modrino podmorskega sveta ne more zamenjati nobena druga dobrina. Če bodo razstava, ta knjižica in tudi številne druge dejavnosti ob Evropskem letu varstva narave pripomogle k širjenju naravovarstvene zavesti med Slovenci in preprečile dejanja, ki bodo morda nekaterim kratkoročno prinesla gmotno korist, nepovratno pa uničila bisere naše naravne dediščine, bo namen našega dela dosežen. Ne smemo pozabiti, da smo dolžni naravo ohraniti tudi za naše potomce.«

M. R.

Slapovi gorskega potoka Fratarica

Foto: Branka Hlad

